

Sebastian SZKOLNY¹

IDENTYFIKACJA PARAMETRÓW SYNCHRONICZNYCH MASZYN WZBUDZANYCH MAGNESAMI TRWAŁYMI BAZUJĄCYCH NA METODZIE ODPOWIEDZI W DZIEDZINIE CZASU

Podstawową trudnością przy identyfikacji parametrów modelu matematycznego maszyn wzbudzonych magnesami trwałymi jest niemożliwość regulacji pola wzbudzenia. W wyniku tego znane w literaturze metody wyznaczania parametrów, stosowane dla klasycznych maszyn synchronicznych, nie mogą być wykorzystane. W artykule przedstawiono propozycję nowej metodyki eksperymentalnego określania parametrów maszyn wzbudzonych magnesami trwałymi.

1 WSTĘP

Przestrzenny charakter zjawisk elektromagnetycznych zachodzących w maszyn wzbudzonych wysokoenergetycznymi magnesami trwałymi sprawia, że parametry reaktancyjne modeli obwodowych nie mają stałego charakteru. Wartości tych parametrów zmieniają się w zależności od kąta położenia wirnika, a także od wartości prądu. Jednak wybór odpowiedniego modelu może wyeliminować część tych niekorzystnych zjawisk utrudniających opis matematyczny maszyn elektrycznych. W tej sytuacji najkorzystniejsze jest zastosowanie opisu wektorowego, który jest najbardziej uniwersalnym modelem matematycznym maszyny prądu przemiennego. Pozwala on na uproszczenie i usystematyzowanie postaci równań; wielkości wektorowe mają przy tym określony sens fizyczny, dzięki czemu można je mierzyć i odwzorowywać w konkretnych układach napędowych. Wektorowy zapis równań pozwala na analizę maszyny elektrycznej w dowolnym układzie współrzędnych związanych ze stojanem, wirnikiem lub wektorami napięć, strumieni skojarzonych czy prądów. Pozwala również, dzięki transformacji do wspólnego dla stojana i wirnika układu współrzędnych wirujących z dowolną prędkością, na wyeliminowanie reaktancji wzajemnej zależnej od kąta obrotu wirnika.

2 MODEL MATEMATYCZNY

Przy identyfikacji parametrów silnika synchronicznego z magnesami trwałymi wybrano model matematyczny silnika w jednostkach względnych [1, 2, 3]:

---

¹ Politechnika Szczecińska Instytut Elektrotechniki, ul. Sikorskiego 37, 70-313 Szczecin, 091 449 41 29, sebastian.szkolny@ps.pl

$$\frac{d\psi_{sd}}{d\tau} = u_{sd} + \omega \cdot \psi_{sd} - r_s \cdot i_{sd} \quad \frac{d\psi_{sq}}{d\tau} = u_{sq} - \omega \cdot (\psi_{sd} + \psi_o) - r_s \cdot i_{sq} \quad (1)$$

$$\frac{d\psi_{ed}}{d\tau} = -r_{ed} \cdot i_{ed} \quad \frac{d\psi_{eq}}{d\tau} = -r_{eq} \cdot i_{eq} \quad (2)$$

$$m_e = (\psi_{sd} - \psi_o) \cdot i_{sq} - \psi_{sq} \cdot i_{sd} \quad (3)$$

$$\frac{d\omega}{d\tau} = H_j^{-1} \cdot (m_e - m_T) \quad (4)$$

gdzie:

$$\begin{aligned} \psi_{sd} &= i_{sd} \cdot x_{sd} + \psi_o + i_{ed} \cdot x_{ad} & \psi_{ed} &= i_{ed} \cdot x_{ed} + \psi_o + i_{sd} \cdot x_{ad} \\ \psi_{sq} &= i_{sq} \cdot x_{sq} + i_{eq} \cdot x_{aq} & \psi_{eq} &= i_{eq} \cdot x_{eq} + i_{sq} \cdot x_{aq} \end{aligned}$$

3 IDENTYFIKACJA PARAMETRÓW NA PODSTAWIE BADANIA ODPOWIEDZI W DZIEDZINIE CZASU

Podstawą wyznaczenia parametrów modelu matematycznego proponowaną metodą są równania modelu matematycznego (1) i (2) oraz krzywa zaniku prądu podczas zwarcia uzwojeń stojana dla położenia wirnika względem osi d oraz q . Podobnie jak w metodach przedstawionych w [3, 4] konieczne jest przyjęcie założenia $\omega_m = 0$ co jest konsekwencją przeprowadzania badań przy nieruchomym wirniku. Wykorzystując koncepcję przedstawioną w pracy [5] dla nieskończonej liczby obwodów tłumiących oraz uwzględniając przyjęte założenia, przy rozważaniu pojedynczego zastępczego obwodu tłumiącego można zapisać zależności określające admitancję w osi d w jednostkach względnych:

$$y_{sd}(p) = \frac{p(x_{\sigma ed} + x_{ad}) + r_{ed}}{p^2(x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed}) + p[r_{ed} x_{sd} + r_s(x_{\sigma ed} + x_{ad})] + r_s r_{ed}} \quad (5)$$

Wykorzystując wzór Heaviside'a można przekształcić admitancji (5) na funkcje w dziedzinie czasu. W przypadku przeprowadzania badania wykorzystującego odpowiedź układu na skok napięcia, zależności (5) przyjmują następującą postać czasową:

$$y_{sd}(\tau) = I_{d1} + I_{d2} - I_{d1} e^{-\alpha_{d1} \tau} - I_{d2} e^{-\alpha_{d2} \tau} \quad (6)$$

gdzie:

$$I_{d1,2} = \frac{\pm r_{ed} \mp (x_{\sigma ed} + x_{ad}) [r_{ed} x_{sd} + r_s (x_{\sigma ed} + x_{ad})] \hat{g}}{2(x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed})} + \frac{2 \sqrt{\frac{[r_{ed} x_{sd} + r_s (x_{\sigma ed} + x_{ad})] \hat{g}^2}{4(x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed})^2} - \frac{r_s r_{ed}}{x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed}}}}{2 \sqrt{\frac{[r_{ed} x_{sd} + r_s (x_{\sigma ed} + x_{ad})] \hat{g}^2}{4(x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed})^2} - \frac{r_s r_{ed}}{x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed}}}} + \frac{\sqrt{\frac{(x_{\sigma ed} + x_{ad})^2 [r_{ed} x_{sd} + r_s (x_{\sigma ed} + x_{ad})] \hat{g}^2}{4(x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed})^2} - \frac{(x_{\sigma ed} + x_{ad})^2 \cdot r_s r_{ed}}{x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed}}}}{2 \sqrt{\frac{[r_{ed} x_{sd} + r_s (x_{\sigma ed} + x_{ad})] \hat{g}^2}{4(x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed})^2} - \frac{r_s r_{ed}}{x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed}}}} \quad (7)$$

$$\alpha_{d1,2} = -\frac{r_{ed} x_{sd} + r_s (x_{\sigma ed} + x_{ad})}{2(x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed})} \pm \sqrt{\frac{[r_{ed} x_{sd} + r_s (x_{\sigma ed} + x_{ad})] \hat{g}^2}{4(x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed})^2} - \frac{r_s r_{ed}}{(x_{\sigma} x_{ad} + x_{sd} x_{\sigma ed})}} \quad (8)$$

Przedstawione powyżej zależność można wykorzystać do wyznaczenia parametrów obwodów tłumiących na podstawie zarejestrowanych przebiegów prądów.

Zarejestrowane podczas badania przebiegi aproksymujemy zależnościami (6). W wyniku przeprowadzonych obliczeń otrzymujemy współczynniki α_{d1} , α_{d2} , I_{d1} , I_{d2} dla osi d . Wartości otrzymanych współczynników uzależnione są od parametrów modelu matematycznego maszyny wzbudzonej wysokoenergetycznymi magnesami trwałymi (7)-(8). Te cztery współczynniki α_{d1} , α_{d2} , I_{d1} , I_{d2} dla osi d uzależnione są od sześciu parametrów modelu matematycznego r_s , x_{sd} , x_{ad} , x_{σ} , $x_{\sigma ed}$, r_{ed} . Wyznaczenie sześciu niewiadomych na podstawie czterech równań jest niemożliwe. W celu rozwiązania zagadnienia należy wyznaczyć wartości przynajmniej dwóch parametrów innymi metodami.

Określanie tych parametrów na podstawie zależności (7)-(8) może okazać się bardzo trudne lub wręcz niemożliwe do przeprowadzenia ze względu na dość skomplikowaną postać zależności. W sytuacji, gdy nie wymagana jest znajomość wartości poszczególnych parametrów można na podstawie zarejestrowanych przebiegów prądów wyznaczyć zależność opisujące reaktancje synchroniczne wraz z parametrami obwodów tłumiących w postaci transmitancji jak zostało to zaproponowane w pracy [5] dla nieskończonej ilości obwodów tłumiących.

Podstawą wyznaczenia tej transmitancji jest równanie (6) w przypadku rozpatrywania zwarcia. Równanie w postaci czasowej należy przekształcić do postaci operatorowej wykorzystując transformację Laplace'a. W wyniku tej operacji otrzymujemy:

$$y_{sd}(p) = I_{d1} + I_{d2} - \frac{I_{d1} \cdot p}{p + \alpha_{d1}} - \frac{I_{d2} \cdot p}{p + \alpha_{d2}} \quad (9)$$

Przekształcając równania (9) a następnie odejmując rezystancję r_s otrzymuje się reaktancji:

$$px_{sd}(p) = \frac{p^2 + [\alpha_{d1}(1 - r_s I_{d2}) + \alpha_{d2}(1 - r_s I_{d1})] \hat{g} \cdot p + \alpha_{d1} \cdot \alpha_{d2} [1 - r_s (I_{d1} + I_{d2})] \hat{g}}{(I_{d1} \alpha_{d2} + I_{d2} \alpha_{d1}) \cdot p + \alpha_{d1} \cdot \alpha_{d2} \cdot (I_{d1} + I_{d2})} \quad (10)$$

Otrzymane zależności (10) uwzględniają sytuację, gdy rozpatrywany jest model matematyczny z uwzględnieniem pojedynczego zastępczego obwodu tłumiącego. Gdy

konieczne jest rozpatrzenie większej liczby obwodów tłumiących zależności te znacznie się komplikują. W wielu przypadkach poszukiwanie większej ilości parametrów obwodów tłumiących może okazać się zbędne ze względu na niewielki ich wpływ na wyniki obliczeń. Z tego powodu autor ograniczył się do wyznaczenia zależności uwzględniających pojedynczy zastępczy obwód tłumiący. Przedstawione w pracy zależności obowiązują również przy wyznaczeniu parametrów w osi q , w tym przypadku do analizy należy wykorzystać krzywa zaniku prądu podczas zwarcia uzwojeń stojana dla położenia wirnika względem osi q .

4 WNIOSKI KOŃCOWE

W pracy zaproponowano metodę identyfikacji parametrów obwodów tłumiących wykorzystując do tego metodę polegającą na analizie prądów przy niesymetrycznym dwufazowym zasilaniu uzwojeń, poprzedzonym pozycjonowaniem wirnika względem osi d oraz q . Opracowane zostały zależności analityczne niezbędne do przeprowadzenia identyfikacji parametrów zastępczego obwodu tłumiącego, otrzymując równania z sześcioma niewiadomymi parametrami, dla których określenia wykorzystana jest krzywa zaniku prądu podczas zwarcia uzwojeń stojana.

5 LITERATURA

1. Szkolny S.: *Metody określania parametrów silników synchronicznych wzbudanych magnesami trwałymi.*, IV Ogólnopolskie Warsztaty Doktoranckie, OWD'02, Istebna-Zaolzie 19-23 października 2002r., pp. 313-318.
2. Szkolny S.: *Identyfikacja parametrów silnika tarczowego wzbudzanego wysokoenergetycznymi magnesami trwałymi.* XLI International Symposium on Electrical Machines SME'2005, 14 - 17 June, Jarnołtówek, Poland, pp. 390÷397
3. Szkolny S.: *Identyfikacja parametrów, modelowanie i analiza stanów pracy silnika tarczowego wzbudzanego wysokoenergetycznymi magnesami trwałymi.* Rozprawa doktorska, Szczecin 2007.
4. Cavagnino A., Lazzari M., Profumo F., Tenconi A.: *Axial Flux Interior PM Synchronous Motor: Parameters Identification and Steady-State Performance Measurements.* IEEE Trans. on Indu. Appli., vol. 36, no. 6, Nov/Dec 2000, pp. 1581-1588
5. Сидельников Б.В. *Операторные параметры вентиляного двигателя с магнитноэлектрическим возбуждением.* Vestnik. Nacionalnogo tehničeskogo universiteta "Charkovskij politehničeskij institut". Problemy avtomati-zirovannogo elektropivoda, teorija i praktika. Charkov 2003. Vypusk 10, tom 1, s. 406÷408

PARAMETERS IDENTIFICATION OF PERMANENT MAGNETS SYNCHRONOUS MACHINES BASED ON TIME RESPONSE METHOD

The major problem arisen at parameter identification of mathematical models of permanent magnet synchronous machines (PMSM) is an impossibility to change field excitation and as a result to apply well known methods used for classical synchronous machines. The paper describes a new methodological approach for experimental parameter identification based on time response method.